

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/konkursy-i-nagrody/nagroda-honorowa-swiadek/krakow/145915,W-Krakowie-wreczono-nagrody-honorowe-Swiadek-Historii.html>
18.04.2024, 08:47

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii”

Laureaci IX edycji „Świadka Historii” odebrali nagrody honorowe z rąk prezesa IPN dr. Jarosława Szarka.

Uroczystość odbyła się w gościnnych ogrodach Muzeum Archeologicznego w Krakowie. Wydarzenie otworzył dyrektor Oddziału krakowskiego IPN dr hab. Filip Musiał, witając gości, wśród których obecni byli Laureaci tej nagrody z poprzednich edycji. Następnie głos zabrał prezes IPN dr Jarosław Szarek, który podziękował każdemu z odznaczonych za ich wkład w patriotyczne działania, ale również za działalność na rzecz rozpropagowywania historii i miłości do ojczyzny.

Przed każdym wręczeniem wyemitowana była laudacja – film o uhonorowanych autorstwa Dariusza Walusiaka.

Po odznaczeniach głos zabrała p. Monika Kolasa, dyrektor Biura Wojewody Małopolskiego, która odczytała list napisany specjalnie na tę uroczystość przez Łukasza Kmitę, Wojewodę Małopolskiego. Przemówił także jeden z uhonorowanych, p. Jacek Smagowicz, który we wzruszających słowach podziękował za nagrodę.

Uroczystość zakończył koncert Krzysztofa Korbana, wykonując na akordeonie pieśni patriotyczne, którymi zachwycił zebranych gości.

Odnaczenia IX edycji

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

„Świadka Historii” (2020) odebrali:

Ppłk Janusz Sermanowicz „Dyzma”

Urodzony w Skarżysku-Kamiennej, żołnierz podobowodu AK Skarżysko-Kamienna (od 1942 r.), kolporter prasy podziemnej i łącznika cichociemnego mjr. Stanisława Krzymowskiego „Kostki”. Od 1944 r. w II batalionie 3. Pułku Piechoty Legionów AK por. Antoniego Hedy „Szarego”. Wziął udział m.in. w akcji na więzienie w Końskich, akcji w Wólce Plebańskiej. Brał udział w Akcji „Burza”. Po rozwiązaniu AK – 19 stycznia 1945 r. pozostał w konspiracji. Brał udział w akcji rozbicia 1 Więzienia w Kielcach 4/5 sierpnia 1945 r. w grupie uderzającej na bramę główną, a następnie na blok męski więzienia. Działal w Zrzeszeniu „Wolność i Niezawisłość”. Ujawnił się dopiero 27 kwietnia 1947 r. Służbę zakończył w I stopniu plutonowego podchorążego. Po przejściu do życia cywilnego związał się zawodowo z Lasami Państwowymi. Przez szereg lat pracował, jako leśnik w Leśnictwie Majków. Od lat 70. zaangażowany był w działalność nieformalnego Środowiska „Szaraków” – kombatantów, podkomendnych Antoniego Hedy „Szarego”. Współorganizował i uczestniczył w licznych wydarzeniach o charakterze patriotyczno-religijnym na Kielecczyźnie, w miejscach walk 3. Pułku Piechoty Legionów AK.

Po 1989 r., od początku istnienia Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, jest jego członkiem. Od kilku lat pełni także funkcję prezesa Oddziału Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość Stowarzyszenia Społeczno-Kombatantckiego w Skarżysku-Kamiennej. Organizator wielu uroczystości patriotycznych, lekcji historii i

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

spotkań z młodzieżą w Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach i Brwinowie. Uczestniczy w odnajdywaniu i upamiętnianiu miejsc pochówków żołnierzy oddziałów partyzanckich, poległych w czasie wojny oraz konspiracji niepodległościowej. W latach 2012-2016 organizator rajdów dla młodzieży szkolnej z Warszawy szlakiem płk. cc. Jana Piwnika „Ponurego” i gen. bryg. Antoniego Hedy-Szarego „Szarego”. Prowadzi prelekcje na temat historii walk oddziałów partyzanckich AK. Podejmuje działania zmierzające do zaangażowania młodzieży w działalność patriotyczną i administracyjną kół ŚZŻAK i WiN w Skarżysku-Kamiennej. Uczestniczy w organizowaniu uroczystości rocznicowych, zajmuje się mogiłami zamordowanych mieszkańców Skarżyska-Kamiennej, a szczególnie cmentarzem partyzanckim na Skarbowej Górze. Współpracuje z Delegaturą IPN w Kielcach.

Jacek Smagowicz

Wchodzi w skład Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przy krakowskim oddziale IPN oraz Wojewódzkiej Rady Konsultacyjnej ds. działaczy opozycji antykomunistycznej oraz osób represjonowanych z powodów politycznych w Krakowie. Działalność opozycyjną rozpoczął w 1968 r. Został zatrzymany po akcji ulotkowej potępiającej interwencję w Czechosłowacji. W 1977 r. uczestniczył w Czarnym Marszu po śmierci Stanisława Pyjasa. Kolportował pismo bezdebitowe „Robotnik”, zakładał Wolne Związki Zawodowe w krakowskim „Polmozbycie”. Za strajk przeciw wprowadzeniu stanu wojennego wyrzucony z pracy i internowany. Działacz małopolskiej „Solidarności”, członek Komitetu Opieki nad Miejscami Zbrodni Komunisty, pierwszy przewodniczący

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Masiowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Masiowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Masiowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Masiowska (IPN)

Komitetu Budowy Symbolicznej Mogiły – Pomnika Ofiar Komunizmu na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. W 1990 członek Wojewódzkiej Komisji Weryfikacyjnej w Krakowie dla b. funkcjonariuszy SB, z której wystąpił po decyzji min. spraw wewnętrznych Krzysztofa Kozłowskiego o przywróceniu części funkcjonariuszy do służby w UOP. W 1990 członek Komitetu Opieki nad Miejscami Zbrodni Komunizmu, pierwszy przewodniczący Komitetu Budowy Symbolicznej Mogiły – Pomnika Ofiar Komunizmu na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Członek Fundacji Solidarni Solidarnym w Krakowie, 1994-1995 przewodniczący Rady Fundacji. Organizator, koordynator pomocy ZR Małopolska dla Czeczenii, od 1995 członek Rady Programowej Czecheńskiego Ośrodka Informacji w Krakowie. Współorganizator pokojowych manifestacji solidarnościowych i niepodległościowych. W latach 2009-2010 uczestnik spotkań z młodzieżą szkolną w Gdańsku i Krakowie na temat niepodległości Polski oraz znaczenia i roli „Solidarności”. Od IV 2011 na emeryturze. Od 2016 r. członek Stowarzyszenia im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego oraz Stowarzyszenia „Wolność i Niezawisłość”. W 2016 r. założył krakowską Chorągiew Zakonu Rycerzy Jana Pawła II.

Jerzy Giza

Nauczyciel, dyrektor Zespołu Szkół Społecznych nr 1 w Krakowie, publicysta historyczny i działacz społeczny. Członek Akcji na rzecz Niepodległości, od 1983 członek Kongresu Solidarności Narodu, przekształconego w 1989 w Stronictwo Wierności Rzeczypospolitej – KSN; współpracownik prasy podziemnej (m.in. „Solidarność Narodu”, „Polska Jutra”, „Wiadomości Nowosądeckie”) oraz polskiej

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fót. Agnieszka Maślowska (IPN)

prasy emigracyjnej (m.in. londyński „Tydzień Polski”, „Dziennik Polski”). W latach 1987-1991 współzałożyciel i członek (konspiracyjnego) Komitetu Uczczenia Pamięci Sądeczan Pomordowanych na Wschodzie przekształconego w Sądecką Rodzinę Katyńską. Współpracownik ostatniego prezydenta RP na Uchodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego. Współpracownik działaczy niepodległościowych i podziemnej „Solidarności”. Łącznik pomiędzy Warszawską Rodziną Legionistów i Peowiaków a Związkiem Legionistów Polskich w Nowym Sączu i Krakowie. W latach 1980-1989 działacz krakowskich i sądeckich środowisk niepodległościowych, m.in. autor i współautor wielu niezależnych wystaw historycznych, koncertów i obchodów świąt patriotycznych, twórca i inicjator utworzenia lub przywrócenia kilkudziesięciu tablic i monumentów; 1982-1987 członek Komitetu Opieki nad Kopcem J. Piłsudskiego w Krakowie oraz Instytutu Katyńskiego. Członek Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Krakowie, od 2006 wiceprzewodniczący. Działacz społeczny, m.in. Tow. Ratowania Kaplicy Loretańskiej, Tow. Im. J. Piłsudskiego. W 1998 otrzymał dyplom uznania od Rady Naczelnej Związku Polaków na Białorusi oraz tytuł Członka Honorowego Społecznej Szkoły Polskiej w Baranowiczach. Publicysta historyczny i biografista (blisko 600 opublikowanych życiorysów), autor kilkudziesięciu artykułów w „Almanachu Sądeckim” i książek dotyczących historii Sądecczyzny. W 2010 laureat dorocznej nagrody im. Szczęsnego Morawskiego za najlepszą publikację dotyczącą dziejów i kultury Sądecczyzny. XI 1980 – XII 1981 oraz IX 1982 – VIII 1988 nauczyciel w SP nr 13 w Krakowie, pozbawiony pracy w szkolnictwie

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fot. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fot. Agnieszka Maślowska (IPN)

W Krakowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii” fot. Agnieszka Maślowska (IPN)

państwowym „za działalność sprzeczną z socjalistycznym i laickim charakterem szkoły”; X 1988 – I 1989 pracował w Domu Dziecka nr 1 w Krakowie (zwolniony wskutek nacisków SB).

Współzałożyciel, organizator, budowniczy i dyrektor pierwszej niepublicznej szkoły podstawowej w Polsce – SSP nr 1 im. J. Piłsudskiego w Krakowie (od IX 1989 r.), a także założyciel SG nr 1 im. Z. Herberta (od IX 1999 r.). Każda z kierowanych przez niego szkół posiada ufundowany z jego inicjatywy sztandar, mundurki, a wyróżniającym się uczniom nadawany jest medal „Diligentiae”.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu

Radomscy leśnicy łączą dbałość o przyrodę z kultywowaniem dziedzictwa historycznego. Każdego roku są organizatorami lub współorganizatorami uroczystości patriotycznych i religijnych, upamiętniających wydarzenia historyczne, m.in. uroczystości na Wykusie w Górach Świętokrzyskich i w Michniowie. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu prowadziła wiele projektów edukacyjnych, m.in. „Las historii. Czy wiesz, że?” (strona internetowa i aplikacja mobilna poświęcone miejscom pamięci narodowej na terenie 23 nadleśnictw, obejmującym lasy województw świętokrzyskiego i południowej części Mazowsza oraz fragment woj. łódzkiego). Dzięki RDLP w Osadzie leśnej Klepacze otwarto Izbę Partyzancką im. Generała Antoniego Hedy-Szarego. W zasięgu działania RDLP jest ponad 400 obiektów upamiętniających wydarzenia historyczne (cmentarze, mogiły, pomniki, krzyże i inne obiekty z okresu powstania styczniowego, I i II wojen światowych, okresu powojennego, upamiętniające postacie zasłużone, a także inne miejsca historyczne).

Leśnicy od lat dbają o kultywowanie pamięci historycznej o wydarzeniach i postaciach, które wpisały się w dzieje Polski. Z inicjatywy leśników pozyskano nasiona i wyhodowano z nich „Dęby katyńskie” oraz „Jodły Papieskie Jana Pawła II”. Te żywe pomniki zostały posadzone w niezliczonych miejscach, by przypominać o Zbrodni Katyńskiej i o Świętym Janie Pawle II.

Dr Maria Żychowska (w imieniu Laureatki, nagrodę odbierze siostra, pani Henryka Dziewońska)

Harcerka, historyk, archiwistka, wieloletni kierownik oddziału Archiwum Państwowego w Tarnowie. W latach 1957-1964, jako drużynowa 10. Tarnowskiej Drużyny Harcerek im. Partyzantów AK Oddziału „Regina II” wydatnie przyczyniła się do odnowy idei harcerstwa i zaszczerpiła ją wielu młodym ludziom. Autorka książek dotyczących dziejów lokalnego ruchu harcerskiego: „Harcerstwo tarnowskie 1910-1975” oraz „Harcerstwo Ziemi Tarnowskiej 1910-1939”, a także licznych broszur, w tym „Jerzy Braun” i wielu artykułów w „Rocznikach Tarnowskich” oraz innych periodykach o udziale harcerstwa w walkach o wolność w I

wojnie światowej i Szarych Szeregach.

W trakcie wieloletnich badań zgromadziła wiele pamiątek i materiałów, które przekazała do Archiwum Narodowego Oddział w Tarnowie (materiały z dziejów ZHP 1910-1986 i spuściznę po instruktorach: Jerzym Braunie i Władysławie Drapelli), Muzeum Okręgowemu w Tarnowie – bogatą „Kolekcję Harcerską”, którą przez 12 lat sama, jako wolontariuszka, inwentaryzowała oraz Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Juliusza Słowackiego w Tarnowie księgozbiór harcerski liczący kilkaset pozycji. Do dziś czyni starania o zachowanie pamięci i dobrego imienia żołnierzy AK. W latach 60. ub. wieku organizowała Rajdy Braterstwa szlakami batalionu „Barbara”. Zadbła o odnowienie cmentarzyka żołnierzy AK Oddziału Regina II, postawienie pomnika i tablicy informacyjnej. Jest inicjatorką zmiany nazw ulic w procesie dekomunizacji (m.in. gen. Władysława Sikorskiego i Ronda im. gen. Emila Fieldorfa „Nila”). Dzięki jej staraniom została zorganizowana sesja popularno-naukowa z okazji 70-lecia powstania WiN-u. Była też inicjatorką powstania 11 pamiątkowych tablic upamiętniających dzieje tarnowskiego ruchu harcerskiego. Jest autorką publikacji: „Konspiracyjne organizacje młodzieżowe w Tarnowskim 1945-1956”, „Represje komunistyczne w Tarnowskim 1945-1956 w trzech tomach.

Za ocalenie od zapomnienia osób i ich czynów wpisanych w dzieje Polski i tarnowskiej ziemi, za ożywienie kart historii tarnowskiego Harcerstwa, za budzenie uczuć patriotycznych oraz dawanie świadectwa wierności Przysiężeniu Harcerskiemu, zaangażowania i bezinteresownej służby społecznej przyznano jej Szablę Niepodległości. Została odznaczona również medalem papieskim Ecclesia et Pontifice, Krzyżem Komandorskim Odrodzenia Polski.

Nagroda przyznawana jest osobom oraz organizacjom i instytucjom z województw małopolskiego i świętokrzyskiego – obszaru aktywności Oddziału IPN w Krakowie oraz Delegatury IPN w Kielcach. To nasza forma podziękowania za szczególne zasługi dla upamiętniania historii narodu polskiego w regionie oraz wsparcie dla pionu edukacyjnego IPN w dziele edukacji historycznej. Tytuły Świadka Historii przyznaje kapituła, której przewodniczy prezes IPN. Laureatem może zostać osoba fizyczna, instytucja, stowarzyszenie lub organizacja, jak również osoba nie będąca obywatelem polskim. Nagrodę można przyznać pośmiertnie.

Laureaci nagrody Świadek Historii z lat poprzednich

- **2012** – ks. Kardynał Franciszek Macharski, Stanisław Malara, Paweł Perchel, Adam Roliński, ppłk. Jerzy Wesołowski, Władysław Skalski (pośmiertnie)
- **2013** – Kazimierz Cholewa, Andrzej Jankowski, Józef Jarno, Anna Łakomicz, ks. Władysław Palmowski, Bogusław Sonik, Zofia Dubjelova (pośmiertnie)
- **2014** – Stanisław Handzlik, Małgorzata Janiec, Tadeusz Kowalczyk, Zbigniew Paliwoda, Andrzej Szkaradek, Pelagia Potocka (pośmiertnie)
- **2015** – Jan Banaśkiewicz, Michał Siwiec-Cielebon, Wojciech Grzeszek, Robert

Mazur, Waclaw Szacoń, Stanisław Szuro

- **2016** – Tadeusz Bieńkiewicz, Jadwiga Duda, Wojciech Lubawski, Wojciech Narębski, Danuta Żbikowska, Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Narodowego w Kielcach
- **2017** – Stanisław M. Jankowski, Karol Tendera, Aleksandra Szemieth, Ryszard Majdzik, Zofia Wieczorek-Nowak, Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury” – „Nurt”
- **2018** – Wanda Póltawska, Amelia Dunin, Jerzy Bukowski, Antoni Wiatr, Józef Wieczorek, Wojciech Zapała
- **2019** – Adrienne Körmendy, Jolanta Kulińska, Urszula Oettingen, Janusz Baster, o. Jerzy Pająk OFMCap, Stowarzyszenie NZS 1980